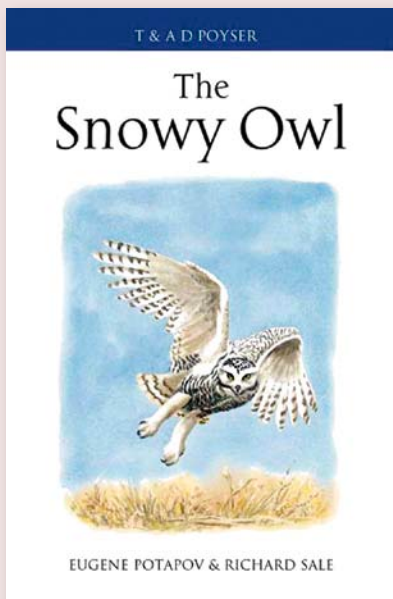

The Snowy Owl

E. Potapov & R. Sale 2012. T. & A.D. Poyser, Londen. ISBN 978-0-7136-8817-7. Harde kaft, 304 pp. Prijs £49,99.

Bij de presentatie van deze monografie prees een Engelse natuurboekverkoper de Sneeuwuil aan als *"one of the sexiest birds"*. Deze veroorzaakte een gedachten-sprong naar de foto op pagina 212 van *Zeldzame vogels van Nederland*, van een het op het naaktstrand van Schiermonnikoog verblijvende Sneeuwuil. Men behoeft niet over occulte gaven te beschikken om in te zien waarom de soort sterk aanspreekt. In het deels curieuze en deels dubieuze boek *100 Birds to see before you die* van Chandler & Couzens (2008) prijkt de Sneeuwuil op de 47^e plaats van de volgens de samenstellers meest gewilde soorten op deze wereld. Veelzeggend is ook dat recensent bij het exemplaar dat in de winter van 2008-09 verbleef op Texel de eigenaresse van een hotel in De Cocksdorp ontmoette, die wel eens wilde zien aan welke vogel haar hotel een geslaagd winterseizoen dankte.

De uitstraling die de Sneeuwuil bezit – en die verder toenam door de Harry Potterfilms – komt terug in de inleiding van deze nieuwe Poyser-monografie over de soort. Iedere vogelenthousiasteling die met de soort te maken kreeg, wilde er

ook over schrijven, stelt het schrijversduo vast, en dat leidde tot 30 pagina's aan literatuurverwijzingen. Potapov en Sale verzorgden eerder de Poyser-monografie *The Gyrfalcon* (2005), over die andere graalsoort van het arctische gebied. Het boek is echter geen romantisch eerbetoon aan een mysterieuze soort, maar een diep gravende monografie in de beste traditie die we van Poyser gewend zijn, met een indrukwekkend aantal grafieken en tabellen en een keur aan foto's, deels in zwart-wit, deels in kleur.

In het subhoofdstuk *"What they see, and how they are seen – the true colours of the Snowy Owl"* behandelen de auteurs de in vergelijking met andere uilen kleine ogen en de effecten op hun habitatgenoten van het witte verenkleed. Dat kleed varieert overigens nogal gedurende het bestaan van een individu, getuige een fotoserie van een gezenderd wijfje in Noord-Canada die laat zien hoe haar kleed over een periode van drie jaar veranderde. Puur witte exemplaren zijn zeldzaam.

Veel onderzoekers deden een gooi naar het aantal Sneeuwuilen op deze wereld. Dat is gelet op het circumpolaire verspreidingsgebied en moeilijke bereikbaarheid van de toendragordel een hachelijk waagstuk, temeer gelet op de aantalschommelingen onder invloed van goede en slechte lemmingjaren. Na een analyse van verschillende benaderingen komen de auteurs zelf uit op een gemiddelde populatie van ca. 14.000 paren, een aantal dat in slechte jaren kan dalen naar 5000. Na een onderbouwd betoog komen de auteurs tot de slotsom binnen het enorme verspreidingsgebied zeven broedclusters te kunnen onderscheiden. Het Noord-Europese cluster reikt vanaf Scandinavië tot Nova Zembla. Het Noord-Canadese cluster huisvest met ca. 4000 broedparen de meeste uilen.

De hoofdstukken over de broedbiologie, populatiedynamiek, menusamenstelling en de periodiek voorkomende zuidwaarts gerichte uittochten uit het broedgebied vormen de hoofdmoot van het boek. Bij deze aspecten van het sneeuwuiilenbestaan spelen steeds lemmingen een rol, zodat de auteurs er ver-

standig aan deden veel aandacht te besteden aan de cycli van dit knaagdier. Bij de plekken waar de soort bij zijn erupties naar zuidelijker breedten terecht kunnen komen, blijft Nederland overigens onvermeld en wordt deels verwezen naar verouderde literatuur.

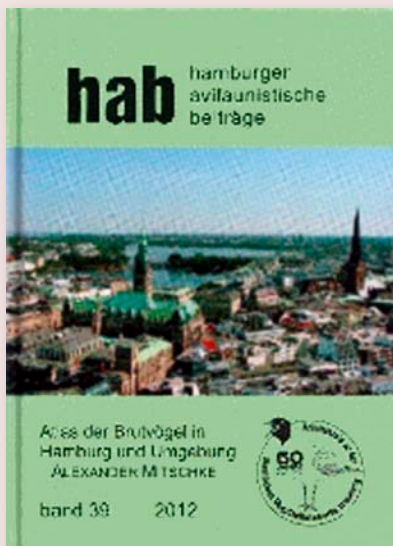
Ook bij deze uil komt onder pullen kannibalisme voor. Daarnaast gaan de interacties met andere het broedhabitat bewonende wezens als een rode draad door het boek. Zo werd op Wrangel Eiland vastgesteld dat Sneeuwuilen gevangen lemmingen ontfutselden aan Poolvossen. Het zijn geduchte aanvallers; een foto genomen op de luchthaven van Boston (VS) toont een exemplaar met een overmeesterde Slechtvalk. Op deze plek zijn Sneeuwuilen 's winters vaak zijn te vinden en worden ze ook gezenderd. Kaarten laten zien wat dit tot dusver opleverde. Overigens, in Oost-Siberië werd het bewijs gevonden dat een Slechtvalk een Sneeuwuil wist te overweldigen.

We kunnen ervan uitgaan dat de auteurs alles samenbrachten dat over de enigmatische Sneeuwuil werd verzameld en dat het boek dus de definitieve studie is. Althans, tot heden, want er zijn nog mysteries, o.a. over de in hun broedgebied overwinterende exemplaren. Maar passen mysteries eigenlijk ook niet bij een Tundra Ghost? - Gerard L. Ouwenel

Atlas der Brutvögel in Hamburg und Umgebung

Mitschke A. 2012. *Hamburger avifaunistische Beiträge* 39. 240 blz., prijs € 15,- plus verzendkosten. Te bestellen bij: hab.versand@ornithologie-hamburg.de.

Ruim tien jaar na de Brutvogelatlas von Hamburg (Mitschke & Baumung 2001) verscheen deze nieuwe atlas, nu niet alleen van de stad Hamburg, maar ook van enkele aangrenzende gebieden in Nedersaksen en Sleeswijk-Holstein, een gebied met een oppervlakte van ruim 2450 km². Er zijn 20 bladen van de topografische kaart (TK 25) onderzocht, verdeeld in 80 kwartblokken, elk met een oppervlak van 30-32 km² (een Duits kwartblok

is met 5,5 x 5,5 km een fractie groter dan een Nederlands atlasblok). In het centrum ligt de stad Hamburg met zijn 1.8 miljoen inwoners en een hoge dichtheid aan vogelaars. Van het totale beschreven oppervlak bestaat bouwland 28%, grasland 18%, bebouwing (stad, dorp, industrie enz.) 25%, bos 14%, water (Elbe e.a.) 8% en daarnaast zijn er kleinere opper-

vlakten aan heiden, groeven en zand- en slibvlakten.

Bij de eerste atlas van 2001 werd gekarteerd in 760 kilometerhokken. Op de soortkaarten van de nieuwe atlas zijn de gegevens van deze kilometerhokken in zwarte punten geprojecteerd. Een deel van die gegevens werd geactualiseerd. Voor alle 171 broedvogelsoorten is op een kleurenkaart de dichtheid per kwartblok vastgelegd. Onder de kaart staan gegevens vermeld over het aantal broedparen en de dichtheid voor beide oppervlakte eenheden. Ook worden verspreiding, habitats en trends in het voorkomen vermeld. De atlas bevat verder een groot aantal foto's van de aanwezige landschappen.

De lijst van de tien talrijkste broedvogelsoorten biedt voor de Nederlandse vogelaar een bekend beeld: Merel 100 000 paren, Koolmees 54 000, Pimpelmees 44 000, Huismus 40 000, Vink 38 000, Winterkoning 33 000, Houtduif 30 000, Tjiftjaf 29 000, Groenling 25 000 en Roodborst 23 000. Het is interessant de broedpaarschattingen voor nog een aantal soorten

toe te voegen: Zanglijster 12 300 paren, Stormmeeuw 8500, Grote Bonte Specht 5300, Geelgors 4500, Buizerd 1250, Kievit 950, Nachtegaal 630, Torenavalk 450, Bosuil 400, Fuut 270, Havik 160, Oehoe 28, Slechtvalk 16, Draaihals 2 en Ortolaan 1.

In de loop van 2013 zal voor geheel Duitsland een atlas verschijnen, op een iets grovere schaal (namelijk 11 x 11 km in plaats van 5,5 x 5,5 km) dan de kartering die gebruikt werd voor de atlas van de broedvogels van Hamburg en omgeving. Dit werk biedt uitstekende vergelijkingsmogelijkheden. Iets eerder verschenen in Duitsland al atlassen voor Hessen (2010), Brandenburg/Berlijn (2011) en Beieren (2012). Voor de eerste helft van 2013 staan ze gepland voor Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen. Al deze regionale atlassen gebruiken de gedetailleerde schaal die ook in Hamburg is gebruikt. De kennis en enorme ervaring van de ornithologen in Hamburg kan een grote rol spelen bij het beheer van de natuur in verstedelijkte gebieden.

–Jules Philippona